

SMAK SVETA

Budilnik ga izbacuje iz sna, oštro, jednim trazejm. Okleva da ustane, rado bi da sebi priušti bar još nekoliko minuta. Ne usuđuje se da to učini. Kada ponovo zatvoriš oči, nekoliko minuta se pretvara u nikada ne znaš koliko. Zavidi Svetlani, ima pola sata jutarnjeg sna više od njega.

Oblači se nesigurnim, još uvek snenim pokretima. U kupatilu, trljajući zube, ne može da se priseti ima li kod zubara zakazano za danas ili za sutra. Lako zaboravlja i brka datume. Mora da pogleda, valjda je negde zapisao. Ako nije, moraće da zove i proverí, to bi da izbegne.

Silazi stepenicama. Lift izbegava, nema poverenja u liftove. Pet puta po dvadeset pet stepenika dole. I pet puta po dvadeset pet stepenika gore.

Budi se i narasta strepnja.

Sunce sa njime igra žmurke. Izviri iza oblaka, isplazi se, koliko da ga po licu lizne, zatim nestane. Lenjo se njiše oblak, zlatnim zracima kao kakav svetac opervažen.

Svet visi o niti, toliko tanušnoj da je i dah vetra može prekinuti.

Jutro svrdlaju automobilske sirene. Zvrje i zvrndaju nastrtljivi, nestrpljivi telefoni. Razmenjuju se pohvale i pogrde, prigovori i pretnje, obaveštenja i ohrabrenja, uvrede i psovke, nežnosti i grubosti. Prave se, prekrajaju i pokopavaju planovi. Dan se zahuktao pa škripi, škruguće, cvili.

Svet visi o niti, toliko tanušnoj da je i dah vetra može prekinuti. To niko, osim njega, ne uviđa.

Posmatra ih kako se vuku na posao ili trče za poslom. Kako jedu i spavaju. Kako dahću od požude i drhću od straha. Kako se pare i rasparuju. Kako kao kamen tonu u bezdan televizijskih programa. Kako se upijaju u izloge prodavnica. Kako se vrmaju ulicama, vrpolje na stanicama, roguše u automobilima, urlaju na stadionima. Kako krpe dan sa danom.

Posmatra ih kako, kao žvakaću gumu, razvlače svoje živote. I ne može da im se čudom načudi. Zar makar ne naslućuju?

U firmi odgovara promrmljanim pozdravima na promrmljane pozdrave. Jedni su drugima dojadili, jedni se sa drugima sudaraju, jedni o druge taru, jedni o druge odbijaju. A opet, osuđeni su da veslaju zajedno, kao robovi na lađi. Prekopava po rokovniku ali ne nalazi pribeleženi termin za odlazak zubaru. Nevolja je što beleške te vrste uvek ostavlja za kasnije. A kasnije na njih zaboravi. Moraće da pozove. Podiže slušalicu, izlaz nije slobodan, vraća je natrag. Verovatno je sutra. Sigurno je sutra, zaključuje.

Dvojica, sa kojima deli kancelariju, raspravljaju o tipovima za kladenje.

„Iz jedinice u dvojku, kada ti kažem. Iz jedinice u dvojku, ne može da omane.“

„I prošli put je bilo ne može da omane, pa je omanulo.“

„Ovoga puta neće.“

U kladenjima ne učestvuje. Ne očekuje da nešto dobije. To mu se uzima za zlo. Nalaze da se *pravi važan*. Gledaju ga iskosa, sa podozrenjem. Nije *njihov*.

To nije strah od ovog ili onog. To je ogoljeni užas.

Ne zna tačno kako će se i kada to dogoditi. Ali zna da hoće. Zna da mora. Propast je neminovna. Može početi na različite načine, prividno bezazleno.

Posmatra ih kako se meškolje i movaju, tumaraju i teturaju. Kako se uzbuđuju, grizu, glože, rastržu zbog svega i svačega. Zbog televizijskog programa, kupovina, godišnjih od-mora. Zbog položaja i plate, proslava i poseta. Zbog mesta u prevozu, zastoja u saobra-ćaju. Zbog cena koje skaču i prihoda koji se spotiču. Zbog bolesti koje nasrću i zdravlja koje posrće. Zbog bezbroj laži, izdaja, neverstava. Zbog nametljivosti i ravnodušnosti. Zbog toga što niko za njih ne mari koliko zaslužuju i zbog toga što ih svi previše gnjave. I ne može čudom da im se načudi.

Zar zaista niko ne shvata?

U kancelariju upada ženka, utegnuta do pucanja. Meso koje previre i kipi. Parče. Okrutna oholost tela. Pre nego se izobličići. Zatim struli.

„Pa, kako ide, momci?“, pita.

„Samo šiba. Kao brzi voz“, odgovara kolega kukastog nosa.

„Samo da od brzog voza ne ispadne teretnjak. Šef je poručio da predmet za Brandol ima da bude gotov do sutra u dvanaest.“

„Ne može do dvanaest i pet?“, pita kukasti.

„Ne može. Do dvanaest. Inače...“

Ženka prevlači prstom preko grla.

Ženka je *asistent* direktora, nikome nije baš sasvim jasno šta to stvarno znači. Uživa da šparta firmom i uručuje naloge. Da muškarcima pravi zazubice, ženama nabija oseća-nja manje vrednosti. Da pokaže moć i usput špijunira.

„Uteram joj ga ja večeras do dvanaest. I ranije, ako treba“, kaže kukasti kada ženka odmaršira dalje. Zatim opisuje *asistenciju* koju *parče* pruža. Onda veoma detaljno navodi kakvu bi *asistenciju* on sam pružio *asistentkinji*. Onaj se drugi, vodnjikavih očiju, smejuju i mahinalno oblizuje.

Iznenada poželi da pozove Svetlanu. Bez nekog posebnog razloga, koliko da joj čuje glas. Budalasta želja koju smesta pokopava.

Od njega traže ovo i ono. Izlazi im u susret, koliko može. Gleda da postupa kao i oni, u skladu sa onim što se od njega očekuje. Trudi se da ne štrči.

Ne ide mu baš najbolje, međutim. Odsutan je, rasejan. U njemu nema ni prave volje, ni pravog žara. Ima on drugih, bitnijih briga. O njima nikome ne govori. Stara se da ih poštedi.

U kapi kiše, ogleda se ulica.
Očaj zateže isprano nebo.

Svet visi o niti, toliko tanušnoj da je i dah vetra može prekinuti. Propast nas može zadesiti svakog trenutka. Opčinjen pretnjom, o tome mora da brine. To je teret koji nosi na svojim plećima. Težak teret pod kojim se povija. To je tajna koju ni sa kim ne može da podeli. Narugali bi mu se. Kao što se rugaju svemu što ih plaši i svemu što ne žele da znaju, u neznanju se lakše i bezbrižnije živi.

Kao leš, grad se naduo od automobilskih gasova.

Na ulici ga zaustavlja nepoznat lik.

„Izvinite, da vas pitam...”

Lik verovatno traži neku ulicu. Naleteo je na pogrešnog. Brka ulice kao što brka datume. Dešava mu se da ljude nenamerno pošalje u pogrešnom pravcu. Zbog čega se posle oseća postidjen i kriv.

„Imate dvadeset dinara? Nedostaje mi za lek”.

Ima li u sitnom dvadeset dinara? Možda bi se i našlo. Ali ko će sad da pretura po džepovima. Tip, uostalom, laže.

„Nemam.”

Nastavlja dalje, ali uznemireniji.

A šta ako ne laže? Ako čoveku stvarno treba za lek?

Rutinska okrutnost svakodnevice. Način da se preživi u pretrpanom gradu.

Sumnjivi su mu kompjuteri. Počev od onog na kome radi. Nije li ga nekoliko puta gadno izneverio? Nije li ga uvalio u prilične neprilike? Kao ono kada su nestali podaci koje je u njega uneo. Ili kada se negde zagubio čitav dokument na kome je danima radio? Ubedivali su ga da je to njegova greška. Nesmotreno je sve to izbrisao. Njegova rasejanost je svima poznata. Pretvarao se da su ga ubedili, kako bi izbegao raspravu. Nije bila greška. Bar ne njegova. Kompjuter je to uradio, ne on. Iz nepouzdanosti ili iz obesti, iz gluposti ili iz namere.

Previše je tim spravama povereno. Previše su se na njih oslonili. Sa nekim do blentavosti bezbrižnim pouzdanjem.

Šta kada zakažu? Šta ćemo onda? A zakazaće, to je jasno kao dan. Svakom ko hoće da vidi. Ljudi su kukavice. Boje se da znaju. Radije okreću glavu u stranu ili je zabijaju u pesak, kako ne bi primetili ono što prosto bode oči.

U prodavnici, kasirka se vajka kako je juče čitavo popodne ostala bez struje.

Može i tako početi. Tako što će nas kompjuteri ostaviti bez struje. Zašto da ne? Upravljaju li njenom proizvodnjom? Upravljaju li njenim protokom? Onda?

Jednog trenutka – cap, gotovo. Fajront. Nema više. Ne na neko ograničeno vreme. Ne na sat ili dva. Ne na jedno popodne ili jedno veče. Ne na dan ili dva, nedelju ili dve. Zauvek.

I onda, šta se onda događa? Sve staje, eto šta se događa. I fabrike, i banke, i kancelarije, i prodavnice, i bolnice. Zamiru sve te mašine i naprave svuda oko nas, koje se strujom hrane, kojima struja život daje. Peći više ne peku, propada hrana u frižiderima. Čute uvek brbljivi televizori. Ni da maknu zaglavljani liftovi. I eto nas očas, bespomoćnih gošpodara, na groblju upokojenih mašina.

I mrak, gust i lepljiv kao testo, koji sve osvaja. U tami, obračuni, ubistva, razbojništva. Nasilje pušteno s lanca. Više nema ni zakona, ni poretka. Izgubljen, isprepadan, izbezumljen, unezveren, svako na svakog nasrće.

Svetlana za stolom kotrlja kuglice hleba. Natmurena je. Ne kaže u čemu je stvar. Čeka da je upita. I da pitanje ponovi više puta. Tako je uvek kada je zbog nečeg rđavo raspoložena. Zastaje u predvorju pitanja. Nema volje da se u to upušta. Svetlana je zbog toga sve natmurenija.

Kada u nuklearnim elektranama kompjuteri zakažu, reaktori ima da polude. I da u nastupu grčevitog, mahnitog besa sav otrov izbace iz sebe. Biće to pir razularenih elemenata. Biće tada kuku i lele. Prekasno.

Svetlana proždire serije. Guta ih jednu za drugom, halapljivo, dok joj ne pozli.

Šta su nuklearne elektrane, ništa, mačji kašalj, prema raketnim sistemima, misli. Jednom će se, možda noćas, propeti rakete sa bojevim glavama. I poleteti bodro, kao ptičje jato. Jedna za drugom. U nizu zaslepljujućih bleskova, biće zbrisani gradovi i polja, šume, životinje i ljudi. Zbog toga što je nešto zbrljano negde u nekom kompjuteru ili u nečijem mozgu. Više puta je koliko nokat nedostajalo da se to dogodi, čitao je o tome. Kad tad će se zbiti ono što se umalo zbilo.

Dan je zatvorio kapke, zabravio radnju. Sunce se iza zavese noći skrilo. Možda će odbiti da se ikada ponovo pojavi.

Sa kintom je kratak. Račun u banci mu je više ispod nego na nuli, iznad gotovo nikad. Kompjuteri će jednom izbrisati stanje na svim bankovnim računima. Usne mu se pri toj pomisli razvlače u osmeh. Ne, ne bi mu bilo krivo da se to dogodi. Tako bi bili izbrisani i svi njegovi minusi. I više od toga, bila bi izbrisana razlika između onih koji imaju i onih koji nemaju. Bilo bi to čak dobro delo. Bilo bi u tome neke pravde. Naslađivanje takvom mogućnošću traje kratko, smenjuje ga strah zbog onog što će uslediti. Novac je ujedno mazivo i pogonsko gorivo. Nestane li ga, zaribaće i zastati mašina sveta.

Sanja kako, osuđen na smrt, čeka pogubljenje. Ne boji se, pre je radoznao da sazna kako to smrt izgleda. Da li je laka kao nebo ili teška kao zemlja. I šta se nalazi tamo gde više ničega nema.

Može početi i na mnogo drugih načina.

Nisu samo kompjuteri sumnjivi. I mobilni telefon bi mogao svašta da napravi. Zamišlja stotine miliona, milijarde poziva koji iz dana u dan buše prostor. Sve dok se ne raspadne.

Na posao polazi sa teskobom, vezanom u čvor. Pet puta po dvadeset pet stepenika dole. Podozrivo merka pse koji se vrmaju okolo. Ako ga neki od njih ujede, moraće da se bakće sa lekarima. A od toga mu je unapred muka. Dosta mu je i to što danas ide kod zubara. Ili je možda imao zakazano za juče?

Izbušena, šuplja kao sir, zemlja će se pod nama sunovratiti, da sve proguta. Da popuni praznine koje u njoj utrobi stvaramo. Da vrati natrag sve ono što smo iz nje na silu iščupali.

Ili će prestati da rađa. Iz umora, iz jogunstva, iz osvete. Opusteće polja, osušiti se drveće.

Grad se ovio izmaglicom, kao ogrtačem.

Kolega kukastog nosa dobuje prstima po stolu, onaj drugi, vodnjikavih očiju, reda elektronski pasijans. Dobitna kombinacija ponovo nije upalila. A predmet? Ne, nije završen.

Opšti pomor će napraviti neki virus, od koga odbrane nema. Pušten iz laboratorije. Ko će ga znati šta sve i s kakvim ciljem mućkaju po tim laboratorijama. Ili će to biti virus prirodan, sam od sebe, usavršavajući se, mutirao, tako da se sa njime više ne može izaći na kraj. Možda neki od onih koji su se prividno primirili. Priroda se preobražava kako bi uspešnije mogla da se brani. Ustaje protiv svog umišljenog gospodara, koji veruje da ju je podjarmio. I stresa ga sa sebe, kao pas buvu.

U dvanaest i pet iskršava asistentkinja direktora. Ženka utegnuta do prskanja. Parče. Okrutna oholost tela.

„Dakle?“, pita.

Kukasti sleže ramenima. Onaj vodnjikavih očiju ne odvaja pogled od monitora.

„Biće“, kaže kukasti.

„Rok je prošao“, kaže parče.

„Stvar je složena“, kaže kukasti. „Ne može se na juriš.“

„Gazdi se to neće svideti“, kaže parče. „Svašta ima da bude“.

Parče prevlači prstom preko vrata.

Kukasti krivi lice u kiselu grimasu.

Brižno prati vremenske izveštaje. Temperature su sve više i više. To se ne da zaustaviti. Skuvaćemo se u loncu koji sami podgrevamo.

Svetlana je uplela kosu. Morala je nešto da promeni, kaže. Nije joj pravo što ne poklanja dovoljno pažnje ovoj promeni. Prebacuje mu da je opsednut sobom i da je uopšte ne primećuje. Kada bi bar bilo tako. Ali nije. Nije opsednut sobom. Obuzet je onim užasnim, o čemu mora da brine.

Kiseonik će nestati. Smešaće se sa nekim elementima. Ili će iscureti kroz rupu na nebu.

Na ulici se sudara sa užurbanim prolaznikom.

„Gde srljaš, majmune?!”, vrišti prolaznik.

Kada bi taj samo znao. Možda negde i naslućuje. Zato i žuri. Da utekne od slutnje.

Ispariće sva voda. Iz reka, jezera, mora. Čak i ona iz bara.

Na televiziji neki ministar, pun zvaničnog poleta, otvara neki most. Maše novim mostovima, poslovima, putevima. Kome će još trebati mostovi, poslovi, putevi?

Nešto će o Zemlju zveknuti svom silinom. Neki od onih kosmičkih kamenova koji sumanuto jure naokolo. Neki meteor, asteroid, kometa. Ili šta već. Nešto će nas sigurno strefiti.

U sumrak, neko dete odozdo doziva. „Mamaaaa! Mamaaaa!”

„Dolazi smesta kući”, odgovara dečijem ženski glas.

Sunce će se ugasiti. Nastupiće večna, ledena noć.

Ili će buknuti nepojamnom žestinom. Istopićemo se kao što se topi gvožđe u užarenoj peći.

Smak sveta visi nad glavom. Može se zbiti u svakom trenutku. Mora da bude uvek budan, uvek na oprezu. Neće dozvoliti da bude zatečen. Nadzornik je i čuvar postojanja. Nije to tražio, ali je za to izabran. Ako bude veoma prilježno motrio, možda snagom svog staranja uspe da spreči ono najgore.

Ili je možda u pitanju nešto sasvim drugo. Možda mu se žuri da sazna kako izgleda kraj. Možda se čak nada da bi mogao da ubrza svršetak, prizivajući ga brigom.

Ili...

Ili..

Ili.